

PRIMERA XERRADA-DEBAT: Quina educació per a quina societat?

Per tal d'iniciar els debats que convergiran en la realització del Fòrum a finals de Febrer de 2005, es va realitzar el dimecres 16 de juny la **primera Xerrada- Debat** sobre l'eix 2 de treball del Fòrum, que porta per títol **Quina educació per a quina societat?**.

L'acte va convocar a 130 persones que es van reunir per tal de plantejar reptes i preguntes entorn del segon eix de treball, que caldrà anar contestant i omplint de contingut al llarg dels propers debats que s'organitzin i de les jornades finals del Fòrum.

Per obrir el debat vam comptar amb una Taula Rodona presentada i moderada per Agnès Barba. Amb la participació de Jordi Collet, de l'IGOP, Institut de Govern i Polítiques Públiques; Jaume Cela, mestre, membre dels Moviments de Renovació Pedagògica i escriptor, Albert Riba, d'Ateus de Catalunya, Fèlix Martí, d'Amics de la UNESCO i Llum Pellicer, mestra i responsable del Projecte Dona i Educació de El Salvador. Les persones de la Taula centraven el debat sobre Integració i exclusió social, Models educatius, Laïcitat, Educació per a la democràcia i Dona i Educació, respectivament.

En **Jordi Collet**, va iniciar el debat assenyalant que la societat actual es divideix entre persones incloses i persones excloses. I com els nous elements d'exclusió social comporten nous riscos i noves formes d'exclusió social. Va assenyalat que les causes de l'exclusió social es troben en la fragmentació de la societat, en les transformacions del mercat laboral i en les polítiques socials que avui són poc inclusives. Avui, l'exclusió social és un procés multidimensional, i es concreta en tres eixos, la pobresa, el capital humà, és a dir la formació cultural i el capital social que fa referència a les xarxes relacionals. L'educació és un àmbit que té molta incidència en les tres dimensions de l'exclusió social. Davant d'això, el Fòrum s'ha de plantejar quina educació cal impulsar perquè sigui inclusiva.

Cal pensar en un model d'educació que busqui debilitar els factors que generen exclusió social que són l'absentisme escolar, la manca de cobertura escolar 0-3 anys, el seguiment personalitzat de l'etapa 0 -16, el fracàs escolar, la manca de seguiment dels joves, la mala coordinació dels temps educatius (escola-família), la manca de beques, la no conciliació escola-treball, la manca d'educació emocional....

Un model d'educació que alhora sigui preventiu i faci una educació sensible als col·lectius més febles i vulnerables. Per tant que doni suport explícit als col·lectius més desfavorits i que exerceixi la discriminació positiva.

Una última pregunta que resumeix la seva aportació va ser: Com construïm aquest model d'educació inclusiva que porti a una societat inclusiva?

En **Jaume Cela** va encetar la seva intervenció, preguntant com podem intensificar el debat ètic/ideològic en l'educació per sobre del tècnic. Cal per exemple, preguntar-se: què fan les noves tecnologies amb nosaltres?, de quina manera canvien la nostra visió del món?, com canvien les maneres d'ensenyar i d'aprendre si fem ús de les noves tecnologies? I què faria Freinet amb una aula d'ordinadors? Aquestes preguntes són més pertinents que preguntar-nos: què fem amb les noves tecnologies? les hem de situar en una aula especial o les hem de repartir entre totes les aules?

Abans l'important era com ensenyar i ara té igual importància plantejar-se el què i el perquè ensenyem, donades les ràpides transformacions de la societat. Els professorat som,

al mateix temps instructors i educadors, i en aquest sentit cal intensificar la reflexió i els canvis sobre les metodologies que fem servir.

Hem de plantejar-nos què fem a l'etapa obligatòria perquè no hi hagi fracàs escolar i tots els nens/es arribin a l'èxit i no al fracàs. En tot cas, puntualitza que el fracàs mai s'ha de pensar com un fracàs del nen/a sinó com un fracàs del sistema educatiu. Ha d'haver una acció conjunta entre la família i l'escola per fer créixer la humanitat dels infants; que eduquin conjuntament.

Pel que fa a la diversitat, igual que s'han d'atendre les diferents cultures en funció de les seves necessitats, alhora cal atendre cada criatura.

El tema de l'avaluació no es pot reduir a discutir, per exemple, amb quantes assignatures cal repetir curs.

Actualment hi ha molt marge de maniobra per part dels mestres, encara que no s'han de deixar de demanar recursos a l'administració, ja que aquesta ha d'oferir tots els mitjans necessaris per realitzar el projecte propi de cada escola.

L'Albert Riba, d'entrada va recordar que l'escola moderna de Ferrer i Guàrdia s'autodefinia com a progressista, racionalista, participativa i laica. Avui cents anys més tard, la laïcitat és un objectiu no assolit. La batalla de l'església catòlica a inicis del segle passat, ha amagat el que té d'alliberadora, de respectuosa amb la llibertat de consciència, de progressista i de democràtica l'escola laica. *Laie* ve de *laos*, que significa unitat del poble, *esses laic* significa *esses del poble*. Un estat és laic quan totes les persones gaudeixen de llibertat de consciència i d'igualtat de drets, es regeix per una llei comuna que promou l'interès General i exclou l'interès particular. El laïcisme no lluita contra la religió, no impedeix la religió, ni prohibeix als pares que els seus fills i filles l'aprenguin, però cal que es faci fora del que és comú a tota la ciutadania, és a dir fora de l'escola, dins de l'esfera privada, a casa i als espais destinats al culte. El paper de l'escola i de l'educació és el de donar a les persones els instruments intel·lectuals que els permetin pensar per elles mateixes. L'escola laica no lluita contra les creences, sinó contra la forma fanàtica d'entendre qualsevol creença. L'escola laica promou una cultura àmplia en tots els seus aspectes i posa els fonaments per poder exercir la pròpia llibertat de judici. Al nostre país, l'església catòlica sempre ha mostrat una avidesa excessiva per estar present en el món de l'educació perquè vol inculcar la creença a través dels hàbits. No concep l'educació com un mitjà per formar persones lliures, amb capacitat crítica per analitzar la realitat i poder escollir o definir les seves opcions ideològiques, l'entén com una forma d'apostolat per garantir la transmissió de les seves creences.

La laïcitat, a diferència del que succeir en parlar d'ateisme, d'agnosticisme i de creença, no es refereix a un sistema ideològic tancat, sinó a quelcom completament diferent. El laïcisme és el moviment que reivindica la instauració de la laïcitat com a forma d'organització social i política. La laïcitat no presta explicació res per ella mateixa, no proposa cap model concret d'interpretació de la realitat. No entra en el debat sobre l'existència o no de la transcendència, aquest és un tema que resta dins de l'àmbit de la consciència individual de les persones. La laïcitat és més aviat un metasistema; un marc de relació que permet acollir qualsevol ideologia o creença que respecti dos principis fonamentals: la persona és lliure per naturalesa, i per tant ha de poder escollir la seva opció ideològica o espiritual i, totes les persones són iguals, és a dir mereixen els mateixos drets independentment de llur origen i condició.

En **Fèlix Martí** va començar plantejant que cal donar a les persones des de l'escola la capacitat de ser actors i actrius de la societat, de ser els protagonistes de la societat i no agents passius.

Venim d'una tradició cultural que negava el pluralisme en totes les seves vessants, i actualment cal que ens preguntem si hi ha interès en educar per una societat democràtica a nivell internacional i si això s'està duent a terme. Per fer una societat democràtica cal crear experiències d'autodeterminació a nivell personal i col·lectiu als nens i a les nenes des de ben petits. Els infants i la societat en general hem d'assumir la nostra capacitat creativa per tal de poder construir la societat que volem.

L'Educació per la no violència, comporta alliberar-nos de la idolatria per la cultura occidental, que ens porta a sentir-nos superiors respecte als demés cosa que provoca violència. Aquest etnocentrisme és una tradició de segles, la qual cosa dificulta el poder acabar amb ell.

La **Llum Pellicer**, d'entrada va comentar que aquest Fòrum hauria de plantejar-se en general el tema del gènere amb una mirada transversal, de manera que aquest es tracti en tots els eixos del Fòrum i no tan sols específicament en l'eix 2. En primer lloc va destacar la importància de fixar-nos en el llenguatge, perquè el llenguatge no és únicament una eina de comunicació sinó també una manera d'entendre el món i transmetre ideologia. Tenim un llenguatge suficientment ric per tal d'utilitzar genèrics que no siguin masculins, sinó que incloguin els dos gèneres. A partir d'aquí es van plantejar una sèrie de preguntes necessàries per tal d'obrir la reflexió: Què té de sexista l'educació?; Com repercuteix la invisibilització de les dones en la societat?; Com hauria de canviar la mirada de tothom perquè la realitat de les dones canviï?; Quins valors volem per l'educació del segle XXI? Es proposa construir uns nous models de "masculinitat" i "feminitat" diferents dels que han estat hegemònics fins al moment. Analitzar i incorporar la visibilitat de les dones en tots els àmbits, és a dir, recuperar la genealogia femenina i els sabers femenins construïts al llarg de la història. Conjuntament cal promoure valors com la solidaritat, l'empatia, la tolerància, la reciprocitat, el diàleg...; valors que es contraposen als que actualment predominen: jerarquia, competitivitat, autoritat... A partir d'aquí es pot crear un model d'educació que inclogui i representi a totes les persones: a dones i a homes. Per últim va aportar propostes per els altres eixos de treball del Fòrum, per a l'eix 1, Com promoure polítiques educatives que tinguin en compte la realitat de les dones?. Per a l'eix 3, Com garantir l'accés a tots els serveis públics educatius a sectors específics de la població posant l'èmfasi en les noies i dones que són sovint excloses, com les dones immigrants i les noies discapacitades?. I per l'eix 4, Com treballar per canviar els models estereotipats i sexistes que comporten l'educació diferencial de les noies i els nois que encara es reproduïxen en les famílies? I als mitjans de comunicació? I al món laboral? En som conscients d'aquest sexisme? Sembla que l'apreciació general al carrer és que no hi ha desigualtat, no hi ha discriminació i, això el Fòrum Social per l'Educació ho ha d'abordar.

Després de les aportacions de les persones convidades a la taula va començar el debat entre tots els assistents a l'acte. El debat que es va generar va ser molt participatiu i entusiasta, van haver-hi forces aportacions entre les quals hi va haver:

L'Ascenció Moreno, del Col·legi de Pedagogs va insistir en la necessitat de visibilitzar el paper de les dones a l'educació i va remarcar la manca de presència de dones entre les persones de la taula Rodona.

En Raül Benítez del Grup Aprenentatge Cooperatiu UPC va subratllar la importància dels elements de crítica i d'autoafirmació de les personalitats en l'educació.

La Francisca Guerola, professora de Secundària va fer un reflexió sobre la importància de l'ensenyament actiu i democràtic, ja que considera que aquest ha retrocedit en comptes d'avançar. En la seva intervenció va assenyalar que l'escola pública recull unes bosses de marginació i l'alumnat nouvingut que tenen grans dificultats d'aprenentatge. Davant d'això, l'ensenyament atomitzat que es duu a terme no ajuda a que l'escola sigui integradora. D'una banda, la família marca a l'alumne i l'escola pública hauria de compensar els dèficits que provenen de l'origen familiar. El problema és que la majoria d'escoles no tenen un Projecte Educatiu de Centre.

La Montserrat Pujol, professora de Secundària va posar també l'èmfasi en la necessitat de l'acció democràtica de l'escola.

En Jofre Villanueva del Moviment Laic i Progressista es va preguntar si l'escola concertada, que concentra un gran volum d'alumnes, té capacitat de dur a terme les propostes que s'estan plantejant en aquest debat: escola integradora, igualitària, laica,...

En Xavi Rambla de la Càtedra Internacional UNESCO pel Desenvolupament Humà assenyala com a una bona idea el fet d'explicitar en tots els eixos del Fòrum el tema del gènere, encara que creu que de tota manera s'està pensant en això i es té en compte.

El Josep Mª Vaquer, professor de música comenta estar força desanimat en veure el poc entusiasme d'alguns mestres davant el procés de transformació del sistema educatiu.

La Rosa Cañadell, d'USTEC-STE's planteja alguns alguns interrogants de cara a la funció ideològica de l'educació que són importants que es debatin al Fòrum: Com recuperar la funció ideològica de l'escola (educar per transformar)?; Què ensenyar?; Quins valors transmetre?; Com retornar l'entusiasme al professorat?

La Victòria Moreno de la Secretaria de la Dona d'USTEC-STEs va recolzar la necessitat d'incloure una mirada des de les dones en tots els temes que aborda el Fòrum Social per col·laborar en què la societat superi l'androcentrisme. Va comentar també que una societat no pot anomenar-se democràtica si exclou les dones.

La Rosa Mª Tarín (TAE) va ressaltar dos aspectes implícits que no es tenen en compte en els plans de formació i que caldria incloure'ls: l'art de fer mentre es desenvolupen capacitats i el tema de la cosmovisió i la ideologia. Respecte el tema de gènere, comenta que cal veure els contraris com a complementaris, sense jerarquies.

La Carme Escribà, com a mestra va comentar que el sistema educatiu que tenim prové del segle XVIII, i això marca a aquest ja que han canviat molt poques coses. Cal que hi hagi més diversitat a les escoles: diversitat de gent i diversitat generacional.

En Josep Cardona, dissenyador, va fer una crida a la necessitat d'educar per al desenvolupament de la creativitat, fent referència a la poca importància, esforços i recursos que es destinen a aquest aspecte quan es parla i discuteix sobre educació.

L'Antoni Jimeno, d'AMES va comentar que per tal d'aconseguir una educació estable, fa falta que aquesta estigui consensuada per tots els diferents sectors socials.

L'Helena Cases de IES Roda de Ter i de la Comissió de Docència del Col·legi de Biòlegs està d'acord en el binomi necessari entre instrucció i educació que recull el paper dels professionals de l'ensenyament. Cal no només instruir als alumnes sinó també educar-los. Fa una crida a favor de l'educació científica per a tots els/les alumnes.

La Marta, recent diplomada en Magisteri, va plantejar la necessitat de formar grups de discussió o tallers relacionats amb l'educació, en els quals hi participin persones de tots els àmbits, per tal de que sorgeixin idees pràctiques a través de les quals enfrontar els problemes quotidians que planteja l'educació. Alhora va remarcar la necessitat que es planteja de buscar mesures perquè els mitjans de comunicació no absorbeixin la major part del temps dels nostres infants.

En Jorge del CEES, va demanar el reconeixement del paper educatiu que tenen les organitzacions socials i els educadors socials.

La Martina, com a representant dels Moviments Socials va apuntar que no s'ha d'apostar per a la transmissió de coneixements concrets i valors, sinó que cal generar coneixements de manera col·lectiva. El coneixement escolar allunya a l'alumnat de la societat i això cal transformar-ho i una manera de començar seria afavorint les dinàmiques igualitàries en l'educació superant per complet el model meritocràtic.